

toegepast. Onze taak is niet den patiënt af te leiden; integendeel, wij moeten bij voortdoring zijn aandacht vragen voor het doel, waarvoor hij in het sanatorium is gekomen en dit doel wordt door arbeid rechtstreeks bevorderd.

Dat op veel plaatsen het laten verrichten van arbeid door patiënten niet meer is geworden dan tijdverdrijf, is naar mijn meening het directe gevolg van een minder juiste opvatting van het doel van patiënten-arbeid. Wat men arbeid, door een patiënt te verrichten, als tijdverdrijf op, dan *vergunst* men hem te werken, en bepaalt men slechts den tijd, dien hij hiervoor ten hoogste aan de kuur zal mogen onttrekken; men laat hem in de keuze van den arbeid vrij en zorgt slechts, dat hij niet doet, wat te zwaar voor hem is. Daarvoor zorgt in den regel de patiënt trouwens zelf wel. Maar wie den arbeid als een onderdeel van de behandeling beschouwt, *gelast* den patiënt te arbeiden, bepaalt zelf den aard van het werk en de uren, gedurende welke gearbeid zal worden. En vooral zal hij er voor zorgen, dat de arbeid een zoo nuttig mogelijk effect heeft; niet omdat dit voor het sanatorium voordeelig is, maar omdat geen arbeid met vreugde wordt verplicht, die niet een nuttig effect ten doel heeft. Dit nuttig effect zal worden verkregen door het werk te laten verrichten onder voortdurende en deskundige leiding. Daarvoor is veel personeel noodig. Onder toezicht van den tuinman wordt allerlei arbeid in de moestuinen en op het terrein verricht; een broeder geeft leiding aan den arbeid in de werkplaats, waar reeds honderde rieten ligstoelen zijn vervaardigd; er is een goed ingerichte timmermanswerkplaats, waar de timmerman tijdens de werkuren der patiënten bezig is en tegelijk opzicht houdt en leiding geeft; er is een schilderswerkplaats, waar vaklieden onder leiding van een vakman bezig kunnen zijn; er is een smidswerkplaats, volledig ingericht voor allerlei smeed- en bankwerk en waarin zelfs de smidse door vaklieden onder de patiënten werd gebouwd; de bibliotheken worden door patiënten verzorgd. Ieder heeft zijn taak, die hij moet verrichten en er wordt gecontroleerd, of hij die taak verricht. Zóó heeft zich, heel geleidelijk, de arbeidskuur te Hellendoorn ontwikkeld: voor den patiënt een middel tot herstel van arbeidsvermogen, waarvan hij de toepassing met verlangen tegemoet ziet, voor den geneeskundige een middel, waaraan het resultaat der behandeling wordt getoetst. Dat is heel wat anders en heel wat beter dan het façade-werk, het vernisje voor het gezicht van de buitenwereld, zooals DE BLOEME het ziet.

In het staatssanatorium in Amerika, waar de helft van de patiënten het sanatorium verliet tegen het advies van de directie, moet er iets — veel misschien — aan de leiding haperen. En wanneer DE BLOEME uit een van onze jaarverslagen becijfert, dat dit getal voor Hellendoorn 11.7 pCt. bedroeg, vergist hij zich, want hij heeft de patiënten, wier ernstige toestand oorzaak was, dat zij, zonder ooit aan de arbeidskuur te zijn toegekomen, het sanatorium hebben verlaten, meegeteld. Het percentage van hen, die, bij reeds begonnen arbeidstherapie, de kuur afbreken, bedraagt ongeveer nul.

Hellendoorn, 20 Juli 1923.

B. H. VOS.

HONORARIUM PENSIOENKEURING.

De bekendmaking van het hoofdbestuur in het *Tijdschrift* van 28 Juli zij met het volgende aangevuld.

Indien een specialist uitsluitend op verzoek van den betrokken ambtenaar aan de keuringscommissie wordt toegevoegd, vergoedt het Rijk voor diens werk slechts f 10.— Hiertegen kan geen bezwaar zijn: als iemand zich de — misschien overbodige — luxe wil permitteeren een specialist in het onderzoek te mengen, kan men niet van het Rijk verlangen, de daardoor veroorzaakte grotere kosten op zich te nemen.

Maar er is niets tegen, dat de specialist in een zoodanig geval aan den getrokene kennis geeft, hem in rekening te zullen brengen het bedrag, waarmee die f-10.— vermeerderd dienen te worden, om een behoorlijke bezoldiging te verkrijgen.

Arnhem, 29 Juli 1923.

J. G. SCHNITZLER.